

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN SORUNLARI VE BAŞETME YOLLARI

Prof. Dr. I. Ethem ÖZGÜVEN (*)

1. Üniversite Gençliğinin Türkiye Nüfusu İçindeki Yeri:

Bir toplumdaki "gençlik" kesimi literatürdeki yaygın görüşe göre 12-24 yaşları arasındaki bireyleri kapsamaktadır. Ülkemizdeki 12-24 yaşları arasındaki gençlerin sayısı 1985 yılı istatistiklerine göre yaklaşık 14 milyon kadardır. Bu sayı, toplam Türkiye nüfusunun % 27.5 kadarını oluşturmaktadır. Belirtilen yaş dilimi içindeki gençlerin % 80'ini "okul dışı gençlik", % 20 kadarını ise "okuyan gençler" oluşturmaktadır. Okuyan gençlerin, % 18'i ortaöğretim düzeyinde, % 2 kadarı ise yüksek öğrenim düzeyinde bulunmaktadır. Üniversite ve yüksek okullarda öğrenimlerini sürdüren yüksek öğrenim gençliğinin sayısı yaklaşık üçyüz bin kadardır. Bu sayı Türkiye nüfusunun binde altısı ve gençlik kesiminin ise % 2'si kadardır.

Diğer yandan, üniversite gençliği, 18-22 yaşları arasındaki "çağ nüfusun" yaklaşık % 10'u kadardır. İstatistiksel verilerden de anlaşılacağı üzere, üniversite ve yüksek okullarda okuyan gençler, toplumumuzdaki gençlerin öğrenim düzeylerine göre oluşturulacak piramidin tepesinde sayıca az ama seçkin bir grubu meydana getirmektedir.

Tarihimizde, "genç" sözcüğü ondokuzuncu asrın sonlarında, "Genç Osman", "Genç Türkler" ve "Genç Kalemler" gibi ifadelerde görülmüş ve kavram olarak, "yenilikçi" bir kimlik olarak anlaşılmıştır.

2. Üniversite Öğrencilerinin Gelişimsel Sorunları:

Üniversitede öğrenci olmak, üniversite yaşamı genelde ülkemizde ve diğer ülkelerde kaygı ve stress üretecek bir ortamın niteliğini taşımaktadır. Üniversite öğrencisi, birey olarak kendi sorunları, gelişme sorunları olan bir kişidir. Üniversite

(*) Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi.

öğrencisi ne yetişkindir ve ne de çocuktur. Çocukluktan yetişkinliğe geçme döneminin sıkıntılarını taşımaktadır. Kendi kimliğini bulma, toplumsal yönden yerel ve çocukluk döneminin değerlerini daha geniş toplumun ulusal ve evrensel değerlerini benimseme ve uzlaştırma, toplum değerlerine uyum sağlama, sosyal olgunluğa erişme durumundadır. Üniversite gençleri, sosyal olgunluğa erişmenin iki önemli boyutu olan "bağımsızlık" ve "cinsel" kimliğine uygun olan davranışları kazanmak zorundadır. Bağımsızlık, kişinin otonom hale gelebilmesi, kendi kendini yönetmesi, toplumun genel ve evrensel değerlerine, kişisel niteliklerine, mevcut durum ve koşullara uygun bağımsız ve gerçekçi kararlar alabilmesi anlamına gelir. Bazen yanlış yorumlandığı şekilde, bağımsızlık, kişinin aklına estiği gibi davranması, toplumun, diğer insanların ve ailesinin aksine düşünce üretmek ve davranmak değildir. Aksine bağımsızlık, rasyonel düşünme, topluma karışma ve onun bir üyesi haline gelme, kültürlenme ve sosyalleşme sürecidir. Bu sosyalleşme, topluma uyum sağlama süreci içinde, bireyin ilişki içinde olduğu akran gruplarının arkadaş gruplarının önemi büyüktür. Özellikle üniversite düzeyinde, ailenin etkisi azalır, arkadaş grubunun değerler sistemi, bireyin davranışlarını yönlendirme yönünden daha etkili hale gelir. Özellikle ülkemizde, ailelerin çoğunda, ana ve babalar, oğulları ve kızlarının ulaştığı öğrenim seviyesine ulaşamadıkları için "model olma", çocuklarını etkileme güçlerini kısmen yitirmektedirler. Aksine, çocuklar ailenin kararlarını etkiler hale gelmektedir. Bazı hallerde bu durum olumlu gelişmelere, bazı durumlarda da aile ile çatışmaya neden olmaktadır. Olumlu çözüm yolu, birbirlerini sevdikleri şüphe götürmeyen tarafların hoşgörülü bir tutum içinde olmaları, paylaşımları ve uzlaşmalarıdır.

Bağımsızlık yanında diğer önemli bir husus üniversite öğrencilerinin cinsel kimliklerini kazanmalarıdır. Cinsel kimliğin kazanılması, ergenlik döneminde ortaya çıkan cinsiyete özgü fiziksel ve hormonal değişiklikleri, iki cins arasındaki belirgin farkları psikolojik olarak kabul etmek, kendi cinsine ilişkin davranış biçimlerini, cinsiyet rollerini benimsemek, karşı cinsle yakın ve sağlıklı ilişkiler kurabilmektir. Cinsel kimliğin kazanılması ile ilişkili olarak, karşı cinsten arkadaş seçmek, eş seçmek ve evlenmek gibi hususlar öğrencilerin vereceği önemli kararlar arasında yer almaktadır.

Üniversite öğrencilerinin önemli bir sorunu da, kendi "**benliğine**" ilişkin kimliğini kazanmasıdır. Benlik, kişinin, "ben neyim?" ve "ben kimim?" gibi sorulara verdiği cevaptır. Bireyin bir cinsiyet grubunun içinde bir kişi, bir meslek grubunun, ailenin ve bir toplumun üyesi olarak bu sorulara verdikleri cevaplar, kendisinin yeterli veya yetersiz olduğu hakkındaki kişisel algıları, bireyin kimliğinin temellerini oluşturur. Bireyin kimliğini bulma süreci, hemen her gencin yaşadığı bir çaba, bir

mücadeledir. Kimliğini bulma süreci içinde, bireyin ailesine bağımlılığı azalır, birey bağımsız bir kişi olarak toplumsal değerleri yeni baştan gözden geçirir ve kendisinin ne olduğu hakkında belirli algılar geliştirir, benliğini kazanır ve kendisine bir yol çizmeye çalışır.

3. Üniversite Öğrencilerinin Genel Sorunları:

Üniversite gençlerinin içinde yaşadığı ortama ve öğrencilere ilişkin olarak yapılan bazı araştırmalarda ortaya konan sorunlar kişinin yukarıda belirtmeye çalıştığımız gelişim ve uyum sorunları ile birlikte düşünülünce üniversite öğrencilerinin ne denli ağır koşullar içinde mesleğe ve hayata hazırlanma çabalarını sürdürdükleri bir ölçüde anlaşılabilir olacaktır.

Yurt içinde ve yurt dışında yapılmış araştırmalar, üniversite düzeyinde, öğrencilerin zihin ve akademik gelişmelerine ağırlık verildiği, bunun aksine, beden gelişimi, sosyal gelişimi ve boş zamanlarını değerlendirme ve bireysel ihtiyaçlarını karşılama yönünden sağlanan imkanların sınırlı olduğu, öğrencilerin beden, sağlık, sosyal ve kişisel gelişmelerinin zihinsel ve akademik gelişmeye paralel olması gerektiğini vurgulamaktadırlar (Tan 1954), (Baymur 1954), (Özgüven 1974), (Köknel 1974), (Ekşi 1982), (Hiroşe 1985), (Özgüven 1988).

Yapılan bir grup araştırmada, bir evren olarak üniversite öğrencilerinin karşılaştıkları sorunları bazı problem alanları içinde vermişlerdir, çoğunluk problem tarama envanterleri ile yapılan bu araştırmalarda, üniversite öğrencilerinin, karşılaştıkları problem alanları, (1) Gelecek, (2) İş bulma ve ekonomik hayat, (3) üniversite yaşamı, (4) Sosyal ve boş zamanı değerlendirme, (5) Sağlık, (6) Öğretim ve öğretim yöntemleri, (7) İnsanlarla ilişki kurma, (8) Aile, (9) Karşı cins ilişkileri, (10) Din ve ahlak ile ilgili problemler şeklinde gruplandırılmıştır. Mc Kinney (1958), (Baymur 1959), (Tan 1954), (Özdemir 1985).

Öğrencilerin aile, okul ve diğer kurumlarla olan çatışma alanları üzerinde yapılan araştırmalarda da, (1) Kız erkek arkadaşlığı ve sosyal hayat, (2) Ailenin değer yargıları ve nesiller çatışması, (3) Okul ile ilgili çatışmalar, (4) Din ve felsefi görüş ve düşüncelerle ilgili çatışmalar öğrencilerin toplum kurumları ile çatışma konuları olarak belirtilmiştir. (Landis ve Stone 1970), (Oskay 1981).

"Cumhuriyet Gençliği ve Sorunları" konusunda yapılan bir araştırmada da Köknel (1979), gençlerin, konut, beslenme, ekonomik sıkıntılar, aile, gelenek ve görenekler, din, cinsellik, bağımsızlık ve sorumluluk gibi durum ve davranışlara ilişkin sorunları ile, intihar, suçluluk, alkol ve ilaç bağımlılığı gibi kaçma ve stresle başa çıkma mekanizmalarını vurgulamaktadır. Aynı yapıtta ayrıca, gençlerin boş zamanlarını iyi değerlendirmedikleri de belirtilmiştir.

"Gençlerimiz ve sorunları"na ilişkin olarak yapılan bir diğer araştırmada ise, Ekşi (1982) Üniversite öğrencilerinin % 70'nin ekonomik, % 40'ının barınma, erkeklerin % 43 ve kızların % 28'inin arkadaşlık ilişkisi kurma, % 29'unun fakülte ve üniversite hayatına uyum sağlama, erkeklerin % 77 ve kızların % 63'ünün kişisel nitelikte sorunları bulunduğunu ve öğrencilerin yaklaşık % 86'sının üniversitelerde 1980 öncesinde görülen "terör" olaylarından huzursuz olduklarını ortaya koymuştur.

Üniversite öğrencilerinin sorunları konusunda yapılan başka bir araştırmada da Özdemir (1985) öğrencilerin en çok vurguladıkları problemin "okul" ve "başarı" ile ilgili olduğu, bunu, "gelecek", "aile" ile "kız-erkek arkadaşlığı" sorunlarının izlediği, kızların üniversitede problem çeşidi ve problem sayısı itibariyle erkeklerden daha çok sorunları olduğunu belirtmiştir.

4. Öğrencilerin Psikolojik Sorunları:

Üniversite öğrencilerinin "psikolojik sorunları"na ilişkin ülkemizde YURTKUR Yurtlarında barınan öğrenciler üzerinde yapılan bir araştırmada, Özgüven ve arkadaşları (1988) öğrencilere, psikolojik sıkıntı ve problemlerinin neler olduğu sorulmuş, yaygın olduğu genellikle varsayılan 11 maddelik bir listeden, kendilerinde var olanları işaretlemeleri istenmiştir. Dikkat edileceği üzere, öğrenciler birden fazla işaret etme olanağına sahip oldukları için elde edilen yüzdeler toplamı yüz edecek şekilde ortaya çıkmamıştır. Bu yüzdeleri birbirlerine göre olan sırasına ve ağırlığına bakarak yorumlamak gerekir.

Sonuç olarak farklı düzeylerde olmak üzere öğrencilerin psikolojik sıkıntılarının bir hayli yüksek olduğu görülmüştür. Verilen psikolojik sıkıntılar çeşitli üniversite ve bölgelerin genel ortalaması olarak şöyle sıralanmaktadır. Gerilim % 74, aşırı kaygı % 68, uykusuzluk % 66, duygusal kararsızlık % 61, sürekli hayal kurma % 56, aşırı heyecan ve alınganlık % 54, çevre koşullarına uyum sağlayamama % 49, insanlardan kaçma, içine kapanma % 48, insanlarla iyi ilişki kuramama % 46, sebebi belirsiz korku % 42 olarak sıralanmıştır.

Aynı araştırmada, Özgüven (1988) "Öğrencilere psikolojik sıkıntı ve problemlerinin kaynağı sorulmuş ve kendilerine 12 maddelik bir liste verilerek, bunlardan kendileri için önemli olan üç tanesini işaretlemeleri istenmiştir. Kız ve erkek toplam yüzde ortalamalarına göre sorunların kaynağı, "dersler ve başarı durumu" en başta olmak üzere % 57, "geleceğe yönelik durumlar" % 35, "kişisel nedenler" % 31, "genelde ekonomik durumlar" % 30, "yurtların koşulları" % 26, "karşı cinsten arkadaşlar" % 18, "üniversite öğretim elemanları" % 16, "yurttaki oda arkadaşları" % 15 olarak sıralanmıştır.

yönelik olarak, bireyin çevresi ile süregelen ilişkilerinin değişikliğe uğraması, ikincisi ise, tehdit edici durumla ilgili olarak ortaya çıkan duyguların hafifletilmesi ve denetiminin sağlanmasıdır.

Lazarus'a göre (1966, 1967), başa çıkma yolları, (1) "doğrudan eylem" ve (2) "etkiyi azaltma" olmak üzere iki süreci içerir.

(1) "Doğrudan eylem" çabaları bireyin çevresi ile olan ilişkilerini kendi lehine çevirmeye yönelik davranışlardır. Bu davranışlar, (a) tehlikeye karşı hazırlıklı olmak, (b) saldırganlık, (c) kaçma ve (4) hareketsizlik şekillerinde olabilmektedir.

"Hazırlıklı olmak", tehlikeyi önleme ve tehdit etme gücünü azaltmaya yönelik davranışlardır. Bireyin seçtiği davranışın uygunluğu ve etkililiği oranında tehlike azalabilir veya ortadan kalkabilir.

"Saldırganlık", tehdit eden durumla ilgili stres yaşantısı ile ortaya çıkan kızgınlık duyguları ile gelişmektedir. Saldırganlık davranışı, her zaman uygun ve etkin bir başa çıkma stratejisi olmayabilir. Çünkü böyle bir durumda asıl ulaşılmak istenen hedef saptırılmış ya da iyi saptanmamış olabilir.

Doğrudan eylemin üçüncü şekli, "kaçma" davranışdır. Kaçma, bireyin kendisini tehlikeden uzaklaştırması anlamına gelir. Temelinde, durumla ilgili korku duyguları yatmaktadır.

Doğrudan eylemin bir diğer biçimi, "hareketsizlik" halidir. Stresle ilgili hareketsizlik tepkisi, depresyon, umutsuzluk ve çaresizlik duyguları ile birlikte gelişir, problemi çözmeye yönünden uygun bir başa çıkma davranışı olmadığı kabul edilir.

(2) Başa çıkmanın ikinci biçimi, stres'in yolaçtığı hoş olmayan durumun etkisini azaltmaya yönelik çabalarlardır. Lazarus (1976) stresin etkisini azaltma çabalarını (a) semptomatik ve (b) psişik olmak üzere iki grupta incelemektedir. Buna göre, bireyin stresin etkisini azaltmak amacı ile alkol alması, tranklizan ve sakinleştirici ilaçları kullanması semptomatik davranış biçimidir.

Davranışın "psişik" olması halinde ise, birey özdeşleşme, yer değiştirme, bastırma, yansıtma, mantığa vurma v.b. gibi bilişsel savunma mekanizmalarını kullanarak tehdit edici durumun etkisini azaltma çabalarına girmektedir.

Kaplan (1964) kriz durumlarında ve stres yaşantılarında kullanılan başa çıkma mekanizmalarını "uyuma" ve "uyumsuzluğa" yönelik olmak üzere iki grup içinde ele almıştır. Kaplan bu görüşünü aşağıdaki örneklerle açıklamaktadır.

(a) Gerçekleri araştırmak ve durumla ilgili bilgi toplamak için doğrudan harekete geçmek "uyuma yönelik", sorunların hayalci düşünceye dayalı olarak değerlendirilmesi "uyumsuz" bir yaklaşımdır.

Uyumsuzluğa neden olan durumlarla başagıkma gabalatının iki temel işlevi olduğu kabul edilmektedir. Bunlardan birincisi, ortaya çıkan problemi çözmeye

mu kontrol etme amacına yönelik gabalatı kapsar.

daha iyi bir duruma getirmek için davranış örüntüsünü tekrar düzenlemesini ve duru- kavramı, "bireyin, yaşantısını tehdit edici olarak algıladığı bir durumda, kendisini çekinde yer alan kavram "başagıkma stratejisi" olarak da kullanılmaktadır. Başgıme "to cope with" deyimiminin karşılığı olarak alınmıştır. Çeşitli kaynaklarda, "başgıme" "Başgıme", "başagıkma" çekinde dilimize kazandırılmış bulunan terim, İngilizcede Bireyler uyumsuzluğa neden olan durumlarla "başagıkma" zorundadırlar.

"uyumsuzluk"un oluşturduğu bir ölçegin iki ucu arasında çeşitli derecelerde yer alırlar. Bireylerin uyum düzeylerinin "var" ya da "yok" çekinde, kategorik bir kavram olarak ifade etmek mümkün değildir. Uyum bir derece meselesidir. "Uyumluluk" ve

yoğunluğunu anlamında kullanılmaktadır.

mektedirler. Kliniksel yaklaşımlarda, "normal", ruhsal bozukluğa ilişkin belirtilerin alıp, normal dağılım eğrisinin iki ucunda olmama halini "normal" olarak kabul et- kavramına istatistiksel yönden, bakınlar ise, çoğunluğun davranışını ölçüt olarak dışı", ruh sağlığı açısından ise "sağlıklı-sağlıksız" çekinde ele alınmaktadır. Uyum yölerden ele alıp incelemiştir. Literatürde, "uyum-uyumsuzluk", "normal-normal ve bu ilişkilerini sürdürülmektedir. "Uyum kavramını birçok yaklaşım farklı "Uyum", bireyin hem kendisi ve hem de çevresi ile sağlıklı ilişkiler kurabilmesi

5. Uyum-Uyumsuzluk ve Başgıme Yolları:

Memleketimizde alkollü içki kullanımı üzerinde yapılan araştırmalar, Kasatura (1986) alkol kullanımının hızla artmakta olduğunu göstermektedir. 1972 yıllarında yaklaşık % 17 olan alkol kullanımının 15 yıl sonra, 1986 yılında % 62'ye yükselmiştir. Bu yaklaşık yılda % 3 artış anlamına gelmektedir. Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan araştırmalarda ise, Vassaf (1977) üniversiteler arasında az farklar olmakla birlikte, genelde, öğrencilerin % 50'sinin sigara, % 54 kadarının içki

tilerle ortaya çıkan uyum bozuklukları bulunduğunu ifade edilmiştir.

me ve uyku bozuklukları, depresif duygular, iç sıkıntısı, gabuk öfkelenme gibi belir- öğrencilerinin % 80'inin derslere karşı ilgisizlik, akademik başarısında düşüş, beslen- naktanan uyum bozuklukları olduğunu ortaya koymuştur. Bu araştırmada, üniversite zuklukları içinde, "kimlik kargaşası" "identity confusion" veya karışıklığından kay- (1986) ve Yanbaslı (1989) yüksek öğrenim gençliği arasında karşılaşılan ruhsal bo- Öğrencilerin ruhsal bozukluklarına ilişkin araştırmalarda ise, Gülce (1986), Ünver

(b) Olumlu ve olumsuz duyguların olduğu gibi serbestçe anlatım bulabilmesi ve içinde bulunulan sorunla ilgili sıkıntılarının ve üzüntüsünün varlığının kabul edilmesi "uyuma yönelik", buna karşın olumsuz durumlardan kaçma, yansıtma gibi savunma mekanizmaları kullanılarak uzaklaşılması "uyumsuz" bir yaklaşımdır.

(c) Diğerlerinden yardım istemek "uyuma yönelik", yardımı reddetmek ve direnç göstermek "uyumsuz" bir çabadır.

(d) Bireyin kendisine güvenmesi "uyuma yönelik", bireyin yeteneklerine inanmaması ise "uyumsuzluğa" yöneliktir.

(e) Karşılaşılan duruma ilişkin sorunu çözme, sorunu analiz etme, sorunun kapsamını çeşitli parçalara ayırabilme "uyuma yönelik", aşırı ya da az çaba göstermek "uyumsuz" bir yaklaşımdır.

(f) Stres veya kriz yaşantısı boyunca başa çıkma stratejilerini değiştirmede istekli ve esnek olmak, durum değerlendirmelerinin sonucunu eyleme dönüştürmek "uyumluluk", genel tepkilerde bulunmak, yılgınlık göstermek "uyumsuz" yaklaşım olarak nitelendirilmektedir.

Yapılan bir araştırmada Özgüven (1988), üniversite öğrencilerine psikolojik sıkıntılarının hafifletilmesinde veya giderilmesinde ne tür yollara başvurdukları sorulmuştur. Öğrencilerin verdikleri cevaplar, başa çıkma konusunda, "uyumlu" ve "uyumsuz" nitelikte ilginç yollar ortaya koymuştur. Öğrencilerin psikolojik sıkıntı ve sorunlarının hafifletilmesinde başvurdukları yollar arasında, "kişi olarak kendim" çözüm arıyorum" % 73 ve "arkadaşımı açılıyorum" % 72 ile en başta gelen yöntem olarak belirtilmiştir. Bu cevapları, sıra ile "aileyle konuşma" % 28, "oda arkadaşları ile paylaşma" % 27, "ağlıyarak sakinleşme" % 21, "problemi sürüncemede bırakma" % 20, "akraba ve tanıdıklara gitmek" % 12, "konu ile ilgili uzmana başvurmak" % 2 cevapları bulunmaktadır.

Üniversitelerde okumakta olan gençler, Türkiye nüfusunun binde altısı, ve çağ nüfusun % 10'nu gibi sayıca az, ancak yarının liderlerini oluşturacak seçkin bir bölümünü oluşturmaktadır. Ülkemizin geleceği ve sürekliliği için bu seçkin grubun çok iyi yetiştirilmesi problemlerine eğilimesi büyük önem taşımaktadır. Gençlerimiz, beden yapısı itibarıyla şekillenmiş olsalar bile, sosyal, ekonomik ve toplum değerleri yönünden tam bağımsızlığa ulaşmaları ve kişiliklerini olgunlaştırmaları için hâlâ, ailenin, devlet kuruluşlarının ve genelde çevrenin destek ilgi ve başta da sevgisine ihtiyacı vardır.

Kalkınma ihtiyacı ve ileri gitmiş ülkeler seviyesine erişme ve hatta onları geçme gayreti içinde olan ülkemizin üzerine eğilmesi gereken en önemli dayanağı, bu gençlerdir. Bu amaçla, Atatürk ülkenin bağımsızlığını ve cumhuriyetin korunmasını

Türk gençliğine emanet etmiştir. Üzerinde özenle durulması gereken bu gençler ulusumuzun geleceğini, tükenmeyen gücünü ve varlığını temsil etmektedir.

KAYNAKLAR

- AYSAN, Ferda. "Lise Öğrencilerinin Stres Yaşantılarında Kullandıkları Başaçıkma Stratjilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi", Hacettepe Üniversitesi, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Ana Bilim Dalı, (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 1988.
- BAYMUR, Feriha. "Yurtlarda Kalan Yüksek Öğrenim Öğrencilerinin Başlıca Sorunları", Hacettepe Üniversitesi, Sosyal ve İdarî Bilimler Dergisi, Cilt: 1 Sayı: 1 Ankara 1969 ss: 58-73.
- EKŞİ, Aysel. "Gençlerimiz ve Sorunları" İstanbul, 1982.
- ERKAN, Gönül. "Yurtta Kalan Öğrencilerin Psiko-Sosyal Özellikleri ve Sorunları", Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Dergisi, 1988.
- GÜLEÇ, C. "Ergenlik Çağı Krizleri", 21. Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi Tebliğleri", Ankara, 1986.
- HİROSE, Tetsuya. "Japonya'da Gençliğin Durumu ve Sorunları" "Gençliğin Eğitimi ve Sorunları", Türk Eğitim Derneği Yayınları, No: 9, Ankara, 1985.
- KAPLAN, G. "Preveiciples of Preventive Psychiatry", New York, 1964.
- KASATURA, İlkay. "Alkol Kullanımının Boyutları", Nöro-Psikiyatri Kongresi Tebliğleri, İstanbul, 1987.
- KÖKNEL, Özcan. "Cumhuriyet Gençliği ve Sorunları", Cem Yayınları, İstanbul, 1979.
- LAZARUS, R.S. "Stress, Appraiasal and Coping", New York, Springer, 1984.
- McKINNEY, F. "Counseling for Personal Adjustment" New York, Boston Houghton Mifflin Co. 1958.
- OSKAY, Gültür. "Değer Yargıları Yönünden Ana-Baba Ergen Çatışması", Hacettepe Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bölümü, (Basılmamış Doktora Tezi), 1981.
- ÖZDEMİR, I. Ethem. "Gazi Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Problemleri", Hacettepe Üniversitesi, Psikolojik Hizmetler Ana Bilim Dalı, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), 1985.
- ÖZGÜVEN I. Ethem. "Üniversite Öğrencilerinin Akademik Başarılarını Etkileyen Zihinsel Olmayan Faktörler", Ankara, Hacettepe Üniversitesi Basımevi, 1974.

ÖZGÜVEN, İ. Ethem ve Diğerleri. "YURTKUR Yurtlarında Barınan Öğrencilerin Beklentisi ve Problemleri" Yüksek Öğretim Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğü, Ankara, 1988.

TAN, Hasan. "Öğrenci İhtiyaçlarını Taram Listesi ve El Kitabı", M.E.B., Eğitim Birimi Yayınları, No: 48, İstanbul Millî Eğitim Basımevi, 1971.

ÜNVER, Özkan. "12-24 Yaş Gençlerin Sosyo-Ekonomik Sorunları", Gazi Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Ankara, 1986.

VASSAF, Gündüz. "Ankara Üniversitesi İlk ve Son Sınıf Öğrencilerinin Çeşitli Niteliklerine Göre Karşılaştırılması", Hacettepe Üniversitesi, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bölümü, (Basılmamış Doktora Tezi), 1977.

YANBASTI, Gülgün. "Ege Üniversitesinde Yurtlarda Yaşayan Birinci Sınıf Öğrencilerinin Ruh Sağlığı Düzeyleri ve Sosyo-Demografik Özellikleri", Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü, 1989.